

Földrajz – csak másként

Földrajztanári továbbképzés

1. A továbbképzés meghirdetője

Az ELTE TTK Földrajz- és Földtudományi Intézet és a Magyar Földrajzi Társaság Oktatás-módszertani Szakosztálya

2. A tanár-továbbképzési programterv időkerete: 30 óra

3. A résztvevők köre

A továbbképzés résztvevői **általános és középiskolai földrajztanárok**, akik készek a metodikai megújulásra, és a megszerzett tudásuk, kompetenciáik továbbadására a működési területükön (pl. munkaközösségben, szakértői csoportban).

4. Tanfolyamfelelős

dr. Makádi Mariann szakmetodikus (levelezési címe: koborc2@gmail.com)

5. A továbbképzés tartalma

Mivel a továbbképzés elsődlegesen arra irányul, hogy a szaktanárok eredményesebben és a tanulók által is elfogadhatóbb megközelítésben tanítsák a földrajzot, lépést tartsanak a föld- és a pedagógiatudományok fejlődésével, ezért a szaktudományos és a szakmódszertani tartalmak azonos arányban kapnak helyet benne. A továbbképzés időkerete nem ad lehetőséget az egyes témák részletes kifejtésére, de lehetővé teszi a szemléleti váltás, az újfajta tanítás-tanulás-felfogás érzékeltetését, illetve azoknak a forrásoknak, elérhető szakanyagoknak a megismerését, melyek segítségével a tanárok maguk fejleszthetik tanári kompetenciáikat.

5.1. A szaktudományi foglalkozások ismertetése

A szaktudományos tartalmak a földrajztanításnak azokkal a tartalmi egységeivel foglalkoznak, amelyek az érvényben lévő közoktatási tantervek (Nemzeti alaptanterv-2012 és kerettantervek-2012) sarkalatos tartalmi pontjai, és amelyekben tantervi szinten szemléletváltás következett be az elmúlt években, de a tanítás hagyományai és a taneszközök nem adnak elegendő támogatást a korszerű megközelítésű tanításukhoz (pl. fenntarthatóság, érték- és eredetvédelem, természeti veszélyhelyzetek). Így a hagyományos témákkal nem foglalkozik, még abban az esetben sem, ha az adott szaktudományokban voltak változások (mert azok már ha kisebb lépésekben is, de beszivárogtak a tanítási gyakorlatba). Viszont sor kerül azokra, amiket gyakran hibás nézőpontból vagy idejétmúlt, téves ismeretrendszerben tanítanak (pl. éghajlat-változások,

vízgazdálkodás a Kárpát-medencében).

5.1.1. A fenntarthatóság földrajza

A fenntarthatóság, a fenntartható fejlődés fogalmi értelmezése; a nemzetközileg elfogadott definíciók. A fenntarthatóság elvi alapjai. Önfenntartó rendszerek.

Globális kihívások. Egyes konkrét várható veszélyek, illetve azok elkerülési lehetőségeinek földrajzi elemzése.

A fogyasztói társadalom veszélyei; egyéni stratégiai lehetőségek a fenntarthatósághoz való hozzájáruláshoz földrajzi nézőpontból.

5.1.2. Európai uniós politikák változásai

Súlyponti változások az Európai Unió szakpolitikai kérdéseiben. Közös politikák és közösségi politikák. Elosztó, újraelosztó és szabályozási típusú politikák. A pénzügyi változások előnyei és hátrányai Magyarország szemszögéből.

A regionális politika célja és intézményrendszere. A regionális politika eszközrendszerei a gazdasági növekedésnek és az életminőség javulásának elősegítésére.

Magyarország lehetőségei a regionális politika nyújtotta eszközök és előnyök kiaknázására.

5.1.3. Magyarország gazdasága

Mindenható állam vagy mindenható piac? – a gazdaságfejlesztés dilemmái. A pénzügyi és a gazdasági rendszerek összefüggései, erőviszonyai. Az „ortodox” és „unortodox” gazdaságfejlesztési elképzelések.

A húzóágazatok (autóipar, gyógyszeripar, „turistaipar”, „tudásipar”) szerepe, jövőbeli lehetőségei, korlátai.

Magyarország gazdaságának kapcsolódása az EU piacához, kelet felé és a világpiacához.

5.1.4. A Kárpát-medence vízgazdálkodása

Szélsőséges vízjárási jelenségek. A rekordárvizek és a villámárvizek gyakorisága növekedésének okai és az ellenük való védekezés lehetőségei. A belvizek elhárításának, de ugyanakkor megtartásának lehetőségei.

A gazdaság vízigényének változásai. A szabályozási rendszer változásainak hatása a vízkivételre.

Magyarország és szomszédai – együtt vagy külön a vízgazdálkodás terén?

5.1.5. Az éghajlatváltozás földrajzi összefüggései

Napjaink éghajlatváltozásainak lehetséges indokai: természetes külső tényezők és antropogén hatások, elméletek és viták.

Az éghajlatváltozás megnyilvánulásai. Szélsőséges éghajlati jelenségek és gyakoriságuk növekedése. Modellek, forgatókönyvek az éghajlatváltozásra.

A felmelegedés mérséklése érdekében tett nemzetközi tárgyalások, stratégiák, egyezmények és azok korlátai. A CO₂-kibocsátás csökkentésére irányuló erőfeszítések és ellenérdekeltségek.

Az ózonréteg vékonyodása okozta kihívás kezelése mint pozitív példa.

5.1.6. Érték- és eredetvédelem

Az érték és az értékvédelem értelmezései. Az értékvédelem fontossága és jelentősége. A

magyarországi értékvédelem törvényi háttere. Értéktípusok. A többszintű Magyar Értéktár, a kialakításához vezető folyamat és az arra irányuló rendelet.

A hungarikum fogalma, törvényi szabályozása. A hungarikummá válás szabályozása.

Az eredetvédelem szerepe, jelentősége. Eredetvédelem az Európai Unióban, előnyei és hátrányai az adott országok gazdasági életére.

5.2. A szakmódszertani foglalkozások ismertetése

A szakmódszertani blokk célrendszere, és ebből adódóan a tematikája is szerteágazó. Részben azokkal a pedagógiai és szakmódszertani irányzatokkal ismertet meg, amelyek a legújabb tantervekből következnek, de nem épültek be a földrajztanári eszköztárba, nem alakult ki a tanításuk kultúrája azért, mert nem vagy csak részben történt meg az értelmezésük (pl. kutatásalapú tanulás). Részben azokat a módszereket mutatja be, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a földrajztanár lépést tartson a tanulók szokásrendszerének változásával, így olyan módszerekkel dolgozzon, amelyek a tanulók számára is elfogadhatóak, ezáltal szívesen válnak a földrajzi tudásszerzés részeseivé (pl. prezentációs technikák, a földrajztanulás tanítása). Ugyanakkor szeretne egy áttekintést adni arról is, hogy melyek voltak azok a lényegi változások az elmúlt időszakban, amelyek új szemléletet, fogalomhasználatot kívánnak (pl. az érettségi követelményrendszer módosítása, a társ szaktudományok tartalmi változásai).

5.2.1. Prezentációs technikák a földrajztanulásban

A prezentálás metodikai értelmezése. A tanári és a tanulói prezentációval szemben támasztott módszertani követelmények.

A földrajztanulás-tanítás folyamatában alkalmazott hagyományos (előadás ppt-vel, montázs, tábló, plakát, folyamatábra stb.) és digitális alapú prezentálási technikák (Google Drive, Prezi, Pesent.me, SlideShare, Pecha-kucha, TeachMeet, StudentMee, online tárlatvezetés, info- és videografika).

5.2.2. Tevékenység-központú földrajztanulás

A felfedezettő, a problémaalapú, a kutatásalapú és a dizájn alapú tanulás. A projekt módszer.

5.2.3. Földrajztanulás gondolatokat rendszerező tanítási-tanulási technikákkal

Vázlat- és jegyzetkészítési technikák olvasott és hallott szöveg alapján.

A grafikus szervezők használata a földrajztanítás-tanulás folyamatában (táblázatos rendezők és mentális térképek), példákkal.

5.2.4. Az újgenerációs taneszközökkel való földrajztanulás tanítása

A foglalkozás az újgenerációs földrajz taneszközökből való tanulás metodikájával foglalkozik, segítséget nyújtva a kísérleti tankönyvek, munkafüzetek és digitális tananyagok (online felületek) megismerésében és felhasználási módszereinek elsajátításában.

Új típusú tanári attitűdök.

Variációk tananyagfeldolgozásra: szövegfeldolgozás, gondolat-térképek használata, a rendszer-szemlélet fokozatos építése, kooperatív tanulás, projekt módszer.

5.2.5. A földrajzi tudást mérő feladatok összeállítása

A földrajzi tudás értelmezése és összetevői (az ismeret, a képesség és az alkalmazás jellegű földrajzi tudás).

A mérésmetodika alapjai – A jóságmutatók és a megsértésük főbb esetei.

A földrajzi feladatok feladattípusai és azok metodikai problémái: hagyományos teszt-feladatok (feleletválasztós, asszociációs, feleletalkotásos feladatok), új típusú képességmérő feladattípusok (rajzos, számítási, elemzési feladatok).

5.2.6. A földrajzi érettségi vizsgakövetelmények változása

A részletes érettségivizsga követelmények változásainak indoklása és értelmezése.

A követelményrendszer nagy tematikus egységeinek áttekintése a változások kiemelésével
Milyen változások szükségesek a középszintű szóbeli vizsga tételeinek összeállításban? Milyen változások várhatók a közép- és az emelt szintű írásbeli feladatok tartalmában?

5.2.7. A más tantárgyakból szerzett tudásra épülő földrajztanítás

A tantárgyi koncentráció kulcselemei abban a megközelítésben, hogy az egyes földrajzi témakörök feldolgozása idején az egyes tantárgyakból melyek, milyen mélységben és megközelítésben ismertek, és mi az a tudás, amit a földrajztanárnak kell pótolnia vagy megtámogatnia az 5–6., a 7–8. és a 9–10. évfolyamon.

Az előzetes fizikai tudás – csillagászati földrajz, kéregföldrajz, légkörtan.

Az előzetes matematikai tudás – térképészet, helymeghatározás, számítási feladatok.

Az előzetes kémiai tudás – ásványok és kőzetek, talajföldrajz, gyártástechnológiák.

Az előzetes biológiai tudás – földrajzi övezetesség.

Az elvárható történelmi tudás – regionális földrajz, általános társadalom- és gazdaságföldrajz.

5.2.8. Régi és új fogalmak, értelmezések a földrajzórán

A geológiai és a földrajzi erők újraértelmezése, bonyolult kapcsolatrendszere.

A kontinensfejlődés folyamatának és a nagyszerkezeti egységek kialakulásának modellezése.

A dinamikus időjárás- és éghajlatértelmezés. A földrajzi övezetességi rendszer alapmodellje.

A gazdasági szektorok, az új gazdasági ágak helye a világgazdasági rendszerben.

6. A foglalkozások időterve

6.1. A foglalkozások időpontja: pénteki napokon 14.30–19.00 óra között

november 27., január 15., február 5., február 26., március 11., április 8.

6.2. A foglalkozások ütemezése

A foglalkozásokat 6 modulban, modulonként 5 óra (5 x 45 perc) időtartamban szervezzük (lásd táblázat).

Az egyes programok felcserélésének jogát fenntartjuk.

	Foglalkozás ssz.	Téma	Időtartam (óra)
11.27.	1.	Az éghajlatváltozás földrajzi összefüggései	3
		A Kárpát-medence vízgazdálkodása	2
01.15.	2.	Régi és új fogalmak, értelmezések a földrajzórán	3
		Földrajztanulás gondolatokat rendszerező tanítási-tanulási technikákkal	2
02.05.	3.	Magyarország gazdasága	3
		Az európai uniós politikák változása	2
02.25.	4.	Tevékenységek központú földrajztanulás	3
		Az újgenerációs taneszközökkel való földrajztanulás tanítása	2
03.11.	5.	A fenntarthatóság földrajza	2
		Érték- és eredetvédelem	2
		Prezentációs technikák a földrajztanulásban	1
04.08.	6.	A más tantárgyakból szerzett tudásra épülő földrajztanítás	2
		A földrajzi tudást mérő feladatlapok összeállítása	2
		A földrajzi érettségi vizsgakövetelmények változása	1

7. A továbbképzés végén teljesítendő követelmények

7.1. Vizsga a tanfolyam anyagából

A résztvevők a tanfolyamot követően **írásbeli vizsgát** tesznek, amelynek eredményes teljesítése a tanúsítvány kiállításának feltétele.

- **A vizsga módja:** egyéni feladatlapkitöltés online felületen (online-kerdoiv.com).
- **A vizsgafeladatok típusa:** zárt és nyílt végű tesztfeladatok.
- **A vizsga anyaga:** a tanfolyamon elhangzott szaktudományi és szakmethodikai ismeretekkel kapcsolatos feladatalkotó, megoldó és szituációs feladatok.
- **A vizsgateljesítmények minősítése:** háromfokozatú (nem felelt meg, megfelelt, kiválóan megfelelt).

7.2. A tanfolyamteljesítés igazolása

- A tanfolyam résztvevői **tanúsítványt** kapnak.
- A tanúsítvány megszerzésének feltételei:
  - a foglalkozásokon való rendszeres részvétel (90%), amelyet jelenléti ív igazol;
  - az írásbeli vizsga eredményes teljesítése.
- A tanúsítvány kiállítója: Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK Földrajz- és Földtudományi Intézet Földrajztudományi Központ.

8. A tanfolyam díja

A képzés díja: **10.000,- Ft/fő** (ami magába foglalja a tanfolyamhoz kapcsolódó tananyag díját is).

A befizetés módja: átutalás a Magyar Földrajzi Társaság számlájára
számlaszám: **MKB - 10300002-10585823-49020014**

9. A tanfolyam helyszíne

Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium
1082 Budapest, Horváth Mihály tér 8. III. em. földrajzi előadóterem

10. Jelentkezés a tanfolyamra

Jelentkezni a tanfolyamra a **jelentkezési lap** kitöltésével és a tanfolyamszervező címére való megküldésével lehet a megadott határidőig.

Tanfolyamszervező: Makádi Mariann
e-mail: kborc2@gmail.com

jelentkezési és befizetési határidő: 2015. október 20.

11. A továbbképzés disszeminációja

A tanfolyam végén a hallgatók egy DVD-n megkapják a tanfolyam **tananyagát**, aminek tartalma:

- az előadások anyaga pdf formátumban;
- az előadások anyagát kiegészítő szakmai anyagok (pl. adatsorok, táblázatok, ábrák);
- a földrajztanár számára hasznos szakmódszertani és pedagógiai irodalomjegyzék;
- a földrajztanár számára hasznos linkek gyűjteménye.

Jelentkezési lap

Alulírott, ...

jelentkezem

az ELTE TTK FFI Földrajztudományi Központ által szervezett
30 órás földrajztanári továbbképzésre.

Jelentkezésemmel egyidejűen vállalom, hogy a foglalkozásokon részt veszek, és a tanfolyam díját a megadott határidőre és módon befizetem.

Adataim

Munkahely neve: .....

Munkahely címe: .....

E-mail cím: .....

Szakpár: .....

Tanított évfolyamok (természetismeret, földrajz): .....

Dátum: .....

.....

aláírás